

تبار شناسی حقوق کودک در ایران از قاجار تا معاصر به سوی حقوق کودک بومی ایرانی

دکتر مریم شعبان^۱

* نوع مقاله: پژوهشی / تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۱۹ / تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۰۹

چکیده

در پژوهش حاضر به دنبال تحلیل حقوق کودکان ایرانی در طول تاریخ هستیم. در این راستا، به دلیل سخن از تکوین، اصول تبار شناسانه فوکو مبنای نظری و روش شناختی پژوهش است. یافته ها نشان می دهند با حضور بیگانگان (پوچتالیون ها) در ایران اوایل دوران قاجار، مفهوم کودک و کودکی در فضای اجتماعی و فرهنگی جامعه ایران ظهور یافت. در جامعه آن زمان، شیوع بیماری ها منجر به برساخت اولین مواد حقوقی برای کودکان گردید که مبتنی بر لزوم حمایت از سلامت و بهداشت کودکان و ضمانت اجرایی آن بود. سپس تحولات اجتماعی و فرهنگی همچون توجه جامعه به امر ترقی و مدرنیته منجر به اهمیت یابی قشر کودک به عنوان نیروهای بالقوه ترقی و آینده ساز شد. بنابراین رفته رفته جنبه های مختلف زندگی کودکان موضوعی برای ظهور مبنای حقوقی کودکان قرار گرفتند. در دوران معاصر علاوه بر این که وقایع و رویدادهای طبیعی مبنای ظهور مواد حقوقی کودکان بودند؛ وقایعی که مبتنی و یا پیامد عملکرد انسانی نیز بودند مبنای تعریف حقوق کودک قرار گرفتند. شواهد نشان می دهند که امروزه، افزایش آسیب های طبیعی همچون بیماری های همه گیر (مانند کرونا)، آلودگی محیط زیست و ... همراه با افزایش آسیب های طبیعی همچون بیماری های عملکرد انسان ها همچون تجاوز، قاچاق انسان، خرید و فروش کودکان، موالید با والدین نا آگاه و نا به هنجار، روند ظهور مبنای و مواد جدید حقوقی برای کودکان رو به افزایش است. بنابراین حقوق کودک در عرصه بین الملل و جامعه ایران امری پویا است.

واژگان کلیدی: حقوق کودک، کودکان ایرانی، تاریخ حقوق کودک، مراقبت، آسیب پذیری.

^۱ دکتری تخصصی جامعه شناسی مسائل اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران. (نویسنده مسئول)
m.shaban@ut.ac.ir

پژوهش حاضر بر اساس یافته های رساله دکتری نگارنده با عنوان «جامعه شناسی کودکی در ایران: ظهور و دگردیسی» که به عنوان رساله برتر مورد تجلیل قرار گرفت، نگارش شده است.

